

ELISE CLAESON

När patienten blev klient

Elise Claeson, socionom, är fri skribent och kolumnist på Svenska Dagbladets ledarsida.

När jag gick på socialhögskolan på 1970-talet sa en av mina lärare att jag och mina klasskamrater skulle styra Sverige efter examen. Jag tänkte inte så mycket på det då, tyckte mest att det verkade lite överdrivet, men bara lite. På 70-talet var stämningarna på Sopis sådana. Styra Sverige, varför inte?

Idag förstår jag precis vad han menade. Han fick i princip rätt. Det är inte så att alla mina gamla sopiskompisar blev ministrar, fackpampar eller debattredaktörer (en del blev det). Nej, det som stämmer är att den människo- och samhällssyn som vi fostrades i har genomförts, inte bara på socialkontoren, utan i hela det svenska samhället. »Socialstaten« det var vi. Vi skulle förvandla svensken till klient.

Det går inte en dag utan att jag får det bekräftat i medierna, i det politiska samtalet, i vardagen. Idag lever över en miljon svenskar på bidrag. Cirka 60 procent av Sveriges vuxna lever idag av det offentliga.

Det går inte en dag utan att jag möter mig själv som jag skulle ha varit om jag hade blivit den jag borde ha blivit. En god människa. Eller rättare sagt: en anställd med uppgift att vara en god människa. Det som hände på 70-talet var att människor ersattes av anställda. Allt som svensken tidigare hade gjort som ansvarskännande medmänniska skulle nu göras av en offentliganställd, ofta en kvinna. Valfärden blev en kommunalanställd kvinna.

På Sopis lärde vi oss att se människan som ett offer, som vi skulle hjälpa och rädda från allt ont, det vill säga allt som kunde äventyra tryggheten. Livet självt blev hotfullt. Likt klonade Florence Nightingales skulle vi med stöd av psykologiserande terapier och rättighetskataloger styra och ställa allt tillrätta i svenskens liv. Vi skulle definiera, standardisera och distribuera välfärd, även till dem som inte ville ha den. Paketet kallades »generell välfärd« och ledde

till att även medelklassen kom att betraktas som offer för otrygghet och annat ont.

Svensken skulle bli en »klient«, kosta vad det kosta ville.

Allt detta sades aldrig rent ut utan blev en självklar konsekvens av det »starka samhället«, som skapades på 70-talet. Kommunsammanslagningar, skattehöj-

De nya diffusa sjukdomarna och generösa bidragsregler bäddade för en generell klientifiering av svenskarna. Patienten blev en klient.

ningar och en växande social ingenjörskår krävde sitt. De starka och goda behövde de svaga offren (inte självklart att det omvända gällde).

Även om socialhögskolorna var och är de sociala ingenjörernas vagg, genomsyrar socialstatstanken också andra högskolor som utbildar mot människovärdande yrken, t ex läkarutbildningen.

När jag var barn var läkaren en självständig akademiker, som tjänade den självständiga människan, »patienten«. I och med 7-kronorsreformen blev läkaren över en natt tvångsansluten till socialstaten (Försäkringskassan) och en av dess viktigaste sociala ingenjörer.

Den sociala ingenjörsläkaren kom att stå i centrum för den generella välfärden.

När läkaren förlorade sin akademiska frihet och status kunde den traditionella medicinska kunskapen ifrågasättas och nya sociala och psykologiska sjukdomsbegrepp införas, sjukdomsbe-

grepp som ingen tidigare hört talas om, t ex utbrändhet, stress, ångest. De nya diffusa sjukdomarna och generösa bidragsregler bäddade för en generell klientifiering av svenskarna. Patienten blev en klient.

Sopis styrde Sverige. Vilket skulle bevisas.

Där är vi nu. Världens friskaste folk är också världens mest sjukskriva. Den medicinska sakkunskapen har socialiserats och blivit ett politiskt redskap. Vad som är medicinska fakta är inte längre självklart. Det viktiga är vad som är politiskt korrekt. Många läkare är säkert skeptiska, rent av negativa, till de nya socialpsykologiska diagnoserna. Vad är ångest? Är det ett sjukdomstillstånd eller en högst normal mänsklig reaktion på den otrygghet som själva livet innebär?

Jag känner en person som läst massor av böcker i psykologi och lyckats med konststycket att bli förtidspensionerad före 40, för »ångest«. Jag betraktar vederbörande som fullt frisk och arbetsför, men personen i fråga vill inte »kneka«, vill vara en konstnär med ångest.

Ångest är en socialt accepterad känsla som vi socionomer lärde oss att älska på Sopis. Den ångestfyllda människan är den bästa klienten.

Sopis rules.

Elise Claeson